

PRAVICA

Glasiilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/1 — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1-50 — Cena: za 1 mesec Din 5-,-, za štiri leta Din 15-,-, za pol leta Din 30-,-; za inozemstvo Din 7-,- (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročila na uprave Jugoslovanske tiskarne, Kolportažni oddelek, Poljanski nasip št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

Sv. Frančišek — prijatelj ponižanih in užaljenih.

Dr. Angelik Tominec:

Ob 700 letnici sv. Frančiška Asiškega

V čem vendar tiči skrivnost privlačne sile sv. Frančiška Asiškega, katero ima ta ljubeznivi svetnik na tisočere in tisočere preteklega in sedanjega časa? Tako se nehote vpraša človek, ko vidi, kako se zanj v enaki, če ne še večji meri kot katoličani, navdušujejo protestantje v Nemčiji, puritanci v Angliji in metodisti v Ameriki in še toliko in toliko drugih. Odgovor na to ni možno dati z eno besedo. Enim dopada njegova ljubezen do narave, umevanje lepote vsega stvarstva, drugim njegova otroška nepokvarjena vernost, tretjim njegova vesela ljubeznivost, zopet drugim njegovo res socialno stališče do vseh raznih stanov prebivalstva, posebno še do ubogih in trpečih.

Vsi imajo prav. Toda če hočemo dobiti popolnoma odgovarjajočo sliko sv. Frančiška, tedaj moramo združiti vse te poteze v eno, ker so tvorile pri njem eno neločljivo celoto. Po pravici pravi sv. oče Pij XI. v svoji okrožnici o sv. Frančišku Asiškemu, ki jo je izdal ob priliki njegove 700 letnice: Čeprav bi bilo nespametno početje primerjati med seboj nebeške svetnike, katere je sv. Duh vodil, da so vršili med človeštvom eno ali drugo nalogo — vendar se zdi, da ni svetnika, iz katerega bi bolj podobno in izrazito odsevala podoba našega Gospoda in evangeljskega življenja. Le kdor ima to pred očmi, more prav umevati sv. Frančiška in njegov veliki pomen tudi za naše čase.

Frančiškova vera je bila pristna. Bil je radikalen kristjan. On ne pozna prepada med vero in življenjem in ne dela kompromisov med njima. Svoj vzor si je moral izbojevati proti volji lastnega očeta in matere, katera je zapustil, da bi sledil svojemu vzoru.

Frančiškova vera je bila globoka in notranja. Zaveš, da je otrok božji, je bila v Frančišku tako živa, da ni samo sebe imel za otroka božjega, marveč je smatral tudi vse druge žive in nežive stvari za božje otroke, za svoje brate in sestre, kakor to vidimo v njegovi krasni solnčni pesmi. Iz tega je izviral njegova brezskrbna veselost, ki bi tudi današnjemu času bila zelo potrebna. Zavedal se je: otrok božji sem. Naj pride kar hoče, Oče to dopušča, čeprav bi lahko to spremenil. Torej mora biti meni v dobro in korist, čeprav tega zdaj še ne razumem.

Vsi ljudje so mu bili bratje. Saj po nobeni reči človeško srce tako ne hrepeni kakor po ljubezni in dobroti. Človek mora biti središče gospodarstvenega življenja, ne pa narobe, kakor se žal vrši dandanes. Delati mora vsakdo, tudi če mu to ni potrebno, zaradi dobrega zgleda in da prežene lenobo. Vendar pa delo ne sme biti malik, ampak le sredstvo do cilja, ki je eden za vse.

Odtod izvira njegovo razmerje do bogatih in ubogih. Nedvomno je bilo njegovo srce na strani ubogih in stiskanih. Vendar ni maral z oznanjevanjem sovraštva prepada med enim in drugim še večati, marveč, je skušal z ljubeznijo oba nasprotnika zblížati. Seveda pa je moral obema oznanjevati resnico, katera edina more oba tabora zblížati.

Solnčna pesem svetega Frančiška.

*Najvišji, mogočni in dobri Gospod!
Tvoja je hvala in slava in čast in tvoj blagoslov,
samemu tebi, Najvišji, pristoja,
in človek nobeden tebe slaviti ni vreden.*

*Hvaljen bodi, Gospod, in s tábo vse tvoje stvari,
najbolj solnce, naš gospod brat,
ki daje nam dan in z njim nam svetiš,
in je lepo in žareče s svetom velikim —
tebe, Najvišji predstavlja.*

*Hvaljen, Gospod, po sestri luni in zvezdah,
ki si jih gori na nebu naredil
svetle in drage in lepe.*

*Hvaljen, Gospod, po bratu vetru in zraku
in po oblačnem in jasnem in vsakem vremenu,
ki z njimi svojim stvarjem življenje ohranjaš.*

*Hvaljen, Gospod, po vodi, naši sestrici,
ki nam koristi močno
in je ponižna in ljubka in čista.*

*Hvaljen, Gospod, po ognju, dragem nam bratu,
ki z njim razsvetljuješ nam noč,
in on je lep in prijeten, močen in silen.*

*Hvaljen, Gospod, po naši sestri materi zemlji,
ki nas hrani in nam gospodinji,
in daje mnogotere sadove in pisane cvetke in trate.*

*Hvalite Gospoda,
poveljujte Ga in zahvaljujte,
in v veliki ponižnosti njemu služite!*

*Hvaljen, Gospod, po naši sestri smrti telesni,
kateri človek noben uiti ne more.
Gorje mu, kateri umrje v smrtni pregrehi!
Srečen, kateri tvojo presveto voljo izpolni! —
ne bo ga zadela druge smrti poguba.*

Govoril je bogati in u: V skrbeh ste in v vednem strahu pred bodočnostjo in sovraštvo navdaja vaša srca, ko se spomnite na tiste, ki delajo na tem, da se spremeni družabni red. Ali niste tudi sami krivi tega? Ste-li spolnili dolžnosti, ki bi jih morali kot bratje do bratov, kot kristjani, ki naj se ljubijo med seboj? Ne recite: Kaj me brigajo ti ljudje! Spomnite se rajši na priliko: Neki človek je šel iz Jeruzalema v Jeriho in je padel med razbojnike... Temu nesrečniku, ki je padel med razbojnike, je podoben velik del bednega ljudstva, kateremu ni bil pritrzan samo velik del pripadajočih mu zemeljskih dobrin, ampak mu je bila vzeta še mnogo dragocenejša lastnina: vera v Boga in zaupanje do ljudi. Ti praviš: Jaz nisem tega kriv. Bodi. Toda tisti med vami so tega krivi, ki so dolga leta mirno gledali, kako so tisočeri poginjali telesno in нравno in še poginjajo vsled strahotnih stanovanjskih razmer. Tisti med vami so tega krivi, ki so v nenasitni želji po čim večjem dobičku, moči in zdravju lakotno in potrebo svojega bližnjega izrabljali, samo da bi sami bogatili. Krivi so tega tisti med vami, ki so svojo zapovedujočo oblast zlorabljali s krutim in ošabnim ravnanjem s svojimi podložniki, namesto da bi se zavedali, da morajo biti predstojniki služabniki vseh. Povedal bi jim pa dandanes tudi: Vi ste krivi, ali vsaj mnogi izmed vas so krivi, da so nižji sloji v toliki množini zgubili vero v Boga in krščanstvo. To največjo odgovornost imajo oni, izmed vas, ki so v knjigah in časopisih, na vseučiliških stolicah in na gledali-

škem odru trgali ljudstvu vero iz srea. Zdaj, ko so sadovi njihove žetve dozoreli, gredo hladno mimo izropanega ljudstva in se nad njim jeze, češ, da noče priznati nobene avtoritete, da je ljudstvo pripravljeno uničiti vso kulturo, če le to služi njegovim ciljem. Ljudstvo pač dela drugačne sklepe kot učenjaki. Iz dejstva sklepa na dejstvo. Če je dejstvo, da Boga ni, in to je bilo ljudstvu povedano več ko enkrat in če ni potemtakem nobenega posmrtnega življenja in izravnajoče pravičnosti v večnosti, potem sledi iz tega z neizprosno doslednostjo, da so sedanje družabne razmere kričeče, nikdar popravljiva krivica in nič na svetu jih ne more zadržati, da ne bi z vsemi mogočimi sredstvi napravili temu konec. In kdo more reči, da ti sklepi niso upravičeni?

Obrnil bi se na to Frančišek na svoje prijatelje in stiskane ljudske sloje, in jim govoril iz srea, kakor jim je govoril z največjim uspehom v 13. stoletju. In ljudstvo bi čutilo, da mu ta mož hoče dobro, da ga ne hujša k strasti in sovraštvu, ampak ga vodi k miru, ki mu manjka. In kar je glavno, on sam ne pridiga samo lepo o uboštvu, ampak je sam ubog, ki smatra uboštvu samo kot veliko dragocenost. Kot prostovoljen, a vendar vesel ubožec je stopil Frančišek pred ljudstvo in isto je zahteval od svojih naslednikov. Prvi vir pridobivanja je bilo zanj delo in če to ni zadostovalo, naj bi sprejeli miloščino od dobrih ljudi. Dobro poznavajoč človeško dušo z njenimi potrebami in strastmi, jim je govoril: Prav je, da se bojujejo za svoje pravice, toda ne pozabite

ljubezni, ne pozabite predvsem, da se morejo vrata vaše sreče odpreti le v vaših srcih, ne zunaj. Saj doživljate sleherni dan, da vas samo zboljšanje vašega materijalnega položaja še ne stori srečnih... Sreča ti ne pride od zunaj, ampak od znotraj... Krščanstvo ni vaš sovražnik, kakor so vam rekli, ampak edina pot k vaši sreči.

Kot angel miru bi končno stopil Frančišek med obe nasprotujoči si stranki, rekoč: Pustite sovraštvo med seboj, med narodi, nad razredi in stanov! V srce me boli, ko vas vidim, da se gledate med seboj s sovražnimi pogledi. Odpustite si in sklenite mir. Vsak je nekoliko kriv. Pridite z zaupanjem drug do drugega in spoznali boste, da se dobe zlata srca pod bogato obleko, kakor pod revno haljo.

In če bi stoteri in tisočeri dvignili svoj glas v tem smislu, v duhu evangelija in sv. Frančiška, in če bi storili to stanovitno brez sovraštva, brez ozira na posmeh in pikre opazke, tedaj bi uspeh ne izostal, kakor ni izostal v Frančiškovem času. Zmaga evangelija, za katerega je Frančišek živel in umrl, to je smisel proslave njegove 700 letnice.

A. Kordin:

Sv. Frančišek Asiški.

3. oktobra in naslednji dan obhaja katoliška cerkev 700 letnico smrti sv. Frančiška. Razumljivo je, da je danes sv. Frančišek središče vsega zanimanja tudi v krogih, ki ne stoje blizu kat. cerkvi, a se klanjajo Frančiškovega spominu, ki je zapustil jake črte tudi v umetnosti in v zgodovini. Saj je sv. Frančišek najlepši predmet za pesem, za legendo, za sliko in premogočen je njegov idejni vpliv na mišljenje tedanjega časa in zlasti važne so reforme, ki jih je v srcih in dušah vršil in jih vrši še danes ta »mali brat«, ki v svoji ponižnosti ni upal postati duhovnik, da je ostal zadnji med najzadnjimi.

Hiltgardt Vielhaber je napisal v septembrski številki 1926 »Sozialistische Monatshefte« zajemljivo študijo: Franz von Assisi, ki v večini točno in prezajemljivo piše o tem socialnem človeku-svetniku.

Frančišek je bil samo eden. V času, ko je sleherni že zaradi samo-obrambe, moral računati na moč in bogastvo, se je on vrisajoč odpovedal vsem dobrinam in je odklonil vsako moč, ki naj bi jo imel njegov red. To pa vse zato, ker je ljubil Kristusa, je hotel biti njemu enak in živeti iz njegovega duha. Kajti brez sredstev, brez strehe je veroval, da bo mogel izvršiti to, kar si je želel. Kajti tistemu, ki nima nič, se odpro srca trpečih na stežaj. Kdor nima doma, je povsod in nikjer doma. Dobri se veselo, da mu morejo nuditi streho, trdosrčneže pridobi njegova nežna ponižnost. In tak je bil sv. Frančišek. V deželah, kjer je vladal boj za nadvlado, ko so si stale nasproti stranke, so nastopili Frančiškovi mali bratje, ki so služili samo ljubezni in pridobivali so si privržencev, kamorkoli so prišli.

Kaj je rodilo tega velikega verskega genija — Frančiška? Umbrija, njegova domovina, ki je bila že od nekdaj dežela religioznosti. Znan je Jacopone da Todis, ki je zlagal pesmi na Jezusa in Madono. Vendar mati

Franciškov, Pia, ki je bila globokoverna, je izhajala iz francoske krvi. Nezavestno je vcepila v svojega sina vse ono globoko religiozno doživljanje, ki je v tistih časih napolnjevalo Francijo. Njegov glavni vzor je bil Kristus, ki mu je govoril raz križ v cerkvi sv. Damijana. Njegov oče, Pietro di Bernardone, je bil bogat trgovec, ki je trgoval sam po vseh sosednjih deželah. Pogostokrat se je mudil v Franciji. Sabatier govori o kulturni misiji teh trgovcev, ki so bili češče kulturonosci novih idej od gradu do gradu, od kraja do kraja. Ne samo verski vpliv iz Francije je donasal oče domov, ampak tudi vpliv: francoskih pripovedk o cesarju Karlu Vel. in o drugih imenitnih junakih. Vse to je vplivalo tudi na sina.

Ko se je Pietro di Bernardone leta 1182. vrnil iz Francije, je našel novorojenčka. Mati ga je krstila s pomembnim imenom Janez. On ga pa je nazval Francesco, Francoza. — Franc je bil vitez. Z mladimi plemiči je tekmoval v drznosti. Vendar kreposti so prevladovali: obzir močnejšega nad šibkejšim in dolžnostna pomoč napram potrebnim in zatiranim. Zapletel se je tudi v razne strankarske spore, bil kot talec v ječi. Njegovi tovariši so se upirali, on pa je ostal vedno vesel. Ko se je vrnil domov, je težko zbolet. Tu se začneja popolnoma novo življenje zanj. Kdor je že kedaj gledal smrti v obraz, se je naučil odpovedati se marsikateremu veselju na svetu. Nastopili so dnevi samotnega popotovanja, v sv. Damijanu je govoril z Gospodom. Nekega dne je zapodil berača iz trgovine, pa je stekel za njim in mu dal ves denar, kar ga je imel. Preje se je izogibal gobavcev, ki so se morali preživljati borno izven mesta, sedaj pa je pohitel k njim, jim izpiral rane in jim z vso ljubeznijo stregel.

Prišla je odločitev. Življenje doslej mu je v očihek, hoče se ga znebiti. Povabi svoje tovariše k pojedini in tu jim naznani, da se je poročil z Gospo Uboštvo, kateri bo odslej služil. Vse je začel razdeljevati med uboge, da ga je njegov oče že tožil pri škofu v Assisiju. Tedaj je Francišek vse odložil, kar je imel od očeta, in je nag stal pred njim: On hoče, kar bo potreboval, prejeti od nebeškega očeta. Odslej živi le strežbi bolnikov in pridiguje evangelij uboštvu.

Zaželel si je samo razgovor z Bogom. A močnejše so bile besede Gospodove: »Hodi za menoj,« ki so mu kazale na službo človeštvu. Sprejel je prve učence poln veselja. Hodil je pojoč po hribih in dolinah, malim ptičkom je pridigoval evangelij in krotil je s svojim milim glasom nevarne živali. Njegova ponižnost ni bila nikdar suženjska, ampak samo globje znamenje neizmerne ljubezni. Utis njegove osebnosti, bil je nazunaj

majhne postave, le njegove temne oči so delovale živo na vsakogar, je bil povsod enako močan in mogočen.

On je odklanjal celo samostansko življenje za svoje brate. Samo nekoliko skupaj zbite kolibe so zrastle okrog porcijunkulske cerkve, ki so mu jo prepustili benediktinci. Vsak Franciškov brat je moral znati eno rokodelstvo.* Vseh skupna duhovna domovina pa je bila cerkva. Tu so se zbirali ob gotovih razdobjih, navadno na Duhovo. — Delati za druge in nase skoro pozabiti — to je bil Franciškov duh.

In tedaj je prišla k sv. Francišku mlada plemkinja Mara de' Sciffi in je prosila za sprejem v red. Francišek jo je sprejel kot svojo sestro. V sv. Damianu so se nastanile. Sestre so delale enako kot bratje v porcijunkuli. Ko je nekoč pozneje sv. Francišek, duševno in telesno strp potreboval pomoči, so mu stregle z vso ljubeznijo klarisnje. Kot najlepšo zahvalo jim je spesnil prelepo solnčno pesem, v kateri proslavlja naravo, ki ga dviga k Stvarniku. Njegovi učenci so jo prepevali na vseh potih.

Njegova družba je postajala vedno večja, Francišek si je začel samote: sam z Bogom. Na gori Alverni je bilo, ko se je poglobil v trpljenje Gospodovo in je prejel rane na rokah in nogah kot priznanje in posebno Gospodovo ljubezen. Kmalu nato je telesno oslabel. Skoro je oslepel. Dve leti je trpel. Njegovo telo so čuvali kot največjo dragocenost. Prenesli so ga v škofovo palačo v Assisi in končno v porcijunkulo. Tu je preživel zadnje dni življenja. Še enkrat je zahteval, da ga polože nagega na gola tla, da je pokazal zvestobo Gospodu, ki je nag umrl na križu in pa ljubezen do obljube uboštvu. Ko je dal zadnji blagoslov, je v duhu blagoslovil vse one, ki bodo kedaj pripadali njegovi družini. V noči 3. okt. 1226 je izdihnil.

Testament sv. Franciška je kratek in jasen. Popolno uboštvu in delavno življenje v službi človeštva za rešitev duš. In ta Franciškov duh je ostal vseh 700 let in morebiti ni dobe, ki bi ga potrebovali v obilnejši meri kot je današnja. Zato naj duh sv. Franciška v nas razorje ono brazdo, ki bo rodila najlepši blagoslov: popolno ljubezen do Kristusa in pa delo za trpeče človeštvo.

Mogočen cvet tega Franciškovega duha je njegov III. red, ki bi med delavstvom poznan in gojen priklical vse one krščanske čednosti, brez katerih ni in ne bo rešitve socialnega vprašanja. Duh sv. Franciška naj živi v nas!

* Sv. Francišek je zbiral predvsem delavca, trpina, da ne bi omagal na potu življenja, zato ga je vabil k odpovedi in potrpljenju. Za splošnost je dosegel to s svojim III. redom za ljudi med svetom. Pri nas je III. red zelo razširjen.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Strokovna zveza rudarjev.

Hudajama. V nedeljo dne 10. oktobra bo občni zbor skupine Hudajama v gostilni Ane Plaznik v Laškem. Pravila smo dobili od oblasti potrjene in postanejo polnomočna šele z občnim zborom. Člani, pridite gotovo, ker je občni zbor važen.

Trbovlje. Odbor skupine SZR je na svoji zadnji seji med drugim razpravljal o nerednem plačevanju prispevkov od strani nekaterih članov. Marsikdo ne premisli, da s takimi nedostatkami trpi organizacija in njen razvoj. Da mu je organizacija v gotovem slučaju nudila pomoč, in da je za protiuslugo pristopil in vplačal enomešni prispevek, s tem še ni nikakor zadostil svoje dolžnosti napram nji, ampak je po njenih pravilih dolžan, da se v nji nadalje udeležuje, jo podpira in ideje, ki si jih je sam pridobil, širi tudi med svojimi somišljeniki, ki še stojijo izven naših vrst in od strani gledajo organizacijo. S ponosom dvigni glavo ravno zato, ker si krščanski socialist. Vaš pokret je neomadeževan, pred vsakomur brani naše stališče, katerega zavzemajo v obrambo za delavske pravice naše strokovne organizacije. Spraviti bo treba v organizacijo več življenja, veliko več zanimanja. V nasprotnem slučaju nas tudi organizacija ne bo dolžna braniti. Že ime s t r o k o v n a z v e z a nam mora dati misliti, da gojijo člani v organizaciji najtesnejšo zvezo med seboj in da se poglobljajo ter proučavajo strokovne probleme, kako jih izkoristiti in jih prilagoditi v svoj prid in prid svojih stanovskih tovarišev. Poleg tega je neobhodno

Političen pregled.

Naš notranjepolitičen položaj je zadnje dni precej nejasen. Načelnika obeh velikih strank, Pašič in Stjepan Radić, sta se zopet vrnila v domovino. Pašič želi obnoviti stari nacionalni blok s Svetozarjem Pribečevićem in bi se rad znebil Radića. Zaraditega je Radić postal zelo previden in ni še tekem teh dni, kar je doma, podal nobene izjave, s katero bi se dotaknil Pašičevih namer. Skrta kriza se bo pričela razvijati šele sredi oktobra.

Boj v Angliji.

Po sklepu rudarjev, da dajo izvršilnemu odboru polno moč, se v Angliji pogaja in pogaja. Razgovori, predlogi in protipredlogi skrivajo v svojih klavzulah boj za vsakdanji kruh milijona delovnih ljudi. Zanimivo je zasledovati, kako se junaški boj angleških rudarjev nagiba svojemu koncu.

potrebna za vse duševna izobrazba, prava kulturna delavska izobrazba, temelječa na krščanskem nazoru. To je predpogoj naše organizacije, katera hoče priprostega delavca, moralno, kulturno in idejno dvigniti ter ga usposobiti, da bo znal svoj položaj v človeški družbi pravilno pojmovati, in za svoje pošteno delo zahtevati tudi pravično plačilo. Že tolikokrat podarjeno potrebo strokovnega lista »Pravica« naj jaz še enkrat ponovim. Vprašal bi samo tovariša, kaj je na vsem božjem svetu bolj opravičljivega: da čita list, ki brani in se bori za njegovo eksistenco, ali senzacionalne pustolovine, s katerim uspava duh časa današnje dobe delavstvo. Mislim, da vsak, ki zna trezno misliti, pripozna, da je prvo boljše in koristnejše. Zato se oklenite svoje »P r a v i c e«, dajte ji zraka, da se razprostire, čitajte jo in mislite zraven. Odbor je sklenil, da bo vsak mesec nalepil v tajništvo izkaz naročnikov »Pravice«, kateri so zaostali, tako da bodo tovariši vsak čas imeli priliko pogledati, če imajo poravnano naročnino. Predhodno vas že obveščamo, da se bodo pričela na jesen predavanja, za katere vam priporočamo, da se jih prav pridno udeležujete. — Bliža se čas vinske trgovine. Kakor skoro vsako leto, tako namerava tudi letos skupina narediti vinsko trgatv na nedeljo 17. oktobra v Društvenem domu v Trbovljah. Pri tej priliki vas prosi odbor, da se tovariši kak dan potrudite v tajništvo, ker bo prireditel vezana z raznimi deli, kar pa nekaj tovarišem ne bo mogoče samim izvesti.

Spomnimo se zadnjih etap boja. 3. septembra je prišlo po posredovanju Macdonaldovem do sporazuma med zakladnim ministrom Churchillom, ki je zastopal vladno, in rudarji. Formula se je glasila, da so rudarji pripravljeno »z ozirom na nujne potrebe premogarstva« razpravljati o »temu primernem znižanju plač«. Churchill je pozval podjetnike, se pogajal z njimi, vrgel vladno avtoriteto na tehtnico, grozil — zastoj. Podjetniki niso popustili. Nastopili so proti pogodbi, ki bi veljala za celo državo in zahtevali, da se pogajanja nadaljujejo po posameznih okrajih.

9. septembra je Churchill po ponovnih posvetovanjih z rudarji stavil svoje predloge v pismu na podjetnike: konferenca podjetnikov in rudarjev naj ugotovi osnovne stavke ureditve. Potem naj bi se pogajalo in sklepalo po distriktih. Pogodbe, ki bi se sklenile po distriktih, naj bi se nato združile v skupno pogodbo, veljavno za vso državo. Podjetniki so odklonili.

V. Pitako:

Janez Krek.

(Hermann W e n d e l : Aus dem süd-slawischen Risorgimento.)

(Nadaljevanje.)

A pot in cilj nista skrivala nobene »da« za Avstro-Ogrsko, kakor je bila po l. 1867.; tej državi je odrekal Krek življenjsko zmožnost radi puhlosti: deficita, radi organične napake: dualizma in radi po nacionalnih bojih hirajoče države. Dualizmu in bolni državi je temeljito in brezobzirno zahikal življenje v bodočnosti. Nikake ironije ni bilo v njegovem glas, ko je imenoval Avstro-Ogrsko monarhijo le idejo, in takoj, ko je priznal, da je pristaš avstrijske zamisli države, je takoj pristavil, da se bo morala ta država šele roditi; in pokazal je smer z reko, da, kar je mogoče v Švici, to mora biti mogoče tudi v Avstriji. Le v razdelitvi habsburške države na tri dele: na nemško, madjarsko in jugoslovansko tretjino mesto usodepolne razdelitve na dva dela, je videl rešitev države in svojih narodov. On je podpisal sklep, s katerim je kranjski deželni zbor l. 1908. pozdravil aneksijo Bosne in Hercegovine pač v pričakovanju, da je s tem storjen prvi korak k združitvi vseh Jugoslovanov monarhije v držav-

nopravno samostojno telo pod habsburškim žezlom; in edino upanje ozdravljenja trhlega državnega telesa ni stavil v velike in mogočne na zemlji, ampak v demokracijo in splošno volivno pravico. Na izbrance ljudske volje v dunajskem parlamentu je iz globine svojega srca naslovil marsikak apel v imenu slovenskega naroda, ki se bori za svojo pravico, svojo svobodo in svoj napredek. 18. julija 1907 je vprašal: »Bo li dobil zadostno število sobojnikov v tej hiši?« To je vprašanje. Neki angleški pregovor pravi: Where is the will, there is the way. Mi hočemo živeti, mi tudi hočemo, da vsi narodi te države žive z nami v mogočni Avstriji zadovoljno in v miru. Volja je tu. Na Vas, gospoda moja, in na rezultanti ciljev Vašega dela, pri kateri mi kot neznanost številce ne moremo veliko pomeniti, na rezultanti — na vladi je ležanje, da pripravlja to pot. Mi pričakujemo, mi upamo!»

Kakor je črna zavist že prej obdolžila Krekovo »Zadružno zvezo« veleizdajalskega daru deset milijonov kron Srbom za aneksijske krize, tako so bili tudi med svetovno vojno Slovenci oropani mnogih svojih voditeljev z interniranjem in bili vsak korak zasledovani, nadzorovani in osumljeni srbofilstva ali celo skrivnih zvez z belgrajsko »Narodno odbrano«; in po

lastnih Hrvatih in Srbih so padli ponoreli c. kr. oblastniki, kakor da bi jih hoteli spraviti s sveta z vislicami, prisilnimi delavnicami in internacijami. Bolj in bolj mu je zbuvalo pazljivo zasledovanje dogodkov dvome o avstrijski državni zamisli in ni dalo njegovim jugoslovanskim prizadevanjem nove vsebine, pač pa drugo smer. V poznem poletju 1916, v času veselo plapolajočih nad osrednjih sil, v dnevih odbite soške ofenzive, angleških porazov pred Bagdadom in priprave za poostreno vojno s podmorskimi čolni se je mudil v tistem Zagrebu, kjer je za vsako kavarniško mizo nategoval ušesa kak ovadnik in so strahopetci zatirali celo svoje misli, da bi se jim jih ne moglo brati s obraza. Krek pa je svojem prijatelju na spredu prosto razlagal svoje, kakor po navdihnjenju sprejeto mnenje, da osvoboditev Jugoslovanov ni več daleč in je ne samo v velikih potezah, ampak tudi v posameznostih razvil sliko srbsko-hrvatsko-slovenske države od jutri. Že od nekdaj je bil nazora, da bo politični združitev Jugoslovanov sama po sebi sledila tudi kulturna in jezikovna enotnost. Tedaj je z motrečim pogledom povedal naprej, da bodo po dveh do treh generacijah skupnega življenja in neumornega kulturnega dela tvorili vsi trije narodi v vsakem pogledu en velik narod.

Pozimi istega leta se je pač vdal načrtu, da se radi svojega skrajno slabega zdravja popolnoma umakne s političnega bojnega polja in da v tih sobi piše knjige o stvarih, »katero mora pri nas vsakdo poznati«. A ko sta grom in strela ruske marčne revolucije vsepovsod dvignila Slované in so se po menjavi na prestolu na Dunaju notranje razmere v Avstriji nekoliko vstale, ga je prijela jugoslovanska misel in ga zopet potisnila v bojni metež. V obeh državah polovicah se je boječe zganilo zamrlo ustavno življenje, a v ogrski državi je neodločnost voditeljev in premoč Mažarov ovirala jugoslovansko gibanje, da se ni moglo prav razviti. Ker je njih pretežni del bil v Avstriji in so bili Slovenci kot najbolj razvit narod prvoboritelji vsega gibanja, je Kreku sama po sebi pripadla odločilna vloga. Zgodovinski trenutek je bil, ko sta si stala nasproti Krek in Karl I.: mladostne moči polni Habsburčan kot zagovornik strašno gnilega, in od smrti že zaznamovani voditelj Slovencev kot zastopnik novo se oblikujočega sveta. Naj se že imenuje rešitev vprašanja katoliško-slovenska, ali hrvatsko-slovenska, na Krekov nasvet se je v razočaranje mnogih pri zopetni otvoritvi tako dolgo mrtvega državnega zbora poglobila skupnost dela slovenskih in hrvatskih poslancev z Jugo-

Ministrski predsednik Baldwin je prišel z dopusta. Teda se je vlada po svoji večini še izraziteje postavila na stran podjetnikov kot sam Churchill. Ta je podjetnikom grozil, da bo vlada posegla po drugih sredstvih, ako bodo ostali neuklonljivi. Toda kakšna sredstva ima kapitalistična vlada napram sebi enakim kapitalistom? Socializacija? Pa saj meščanska vlada noče socializirati. Odstranitev ali vsaj omejitve novega zakona o podaljšanju delovnega časa? A konservativna stranka stoji preveč pod vplivom krogov, ki so proti vsakemu vmešavanju vlade v spor med njimi in njihovimi delavci. Tako je vlada pustila pasti predloge enega svojih vodilnih ministrov in ga desavuirala. V svojem pismu na rudarje pravi Baldwin, da vlada nima nobene moči, da bi pripravila skupino upornih podjetnikov do razprav o predlogu, ki ga je sama stavila.

V novih predlogih, ki jih je stavil Baldwin in se bistveno razlikujejo od prejšnjih Churchilla, ni nič več govora o skupni državni pogodbi. Delo naj se upostavi na podlagi distriktnih pogodb. Od misli pogodbe, ki bi veljala za vso državo je ostalo samo državno razsodišče. To pa naj nastopi le tedaj, ako predvideva pogodba v kakem distriktu podaljšanje delovnega časa. Kot borno odškodnino za vse, kar so morali rudarji popustiti in kot res revno zagotovilo je Baldwin sporočil rudarjem, da so podjetniki pripravljeno dati rudarjem nekatere ugodnosti iz prejšnje pogodbe, če so seveda rudarji pripravljeno pogajati se po distriktih. Podjetnikom gre za to, da s takimi pogajanjmi razbijejo strokovno organizacijo.

In tudi rudarjem je na tem, da ohranijo svojo organizacijo in da sklenejo pogodbo, ki bo veljala za vso državo. Pripravljeno so na znižanje plač — celo na podaljšanje delovnega časa bi pristali, da bi le veljalo to za celo državo. Tako so sicer gornje predloge morali odkloniti. Stavili pa so takoj protipredloge, da bi se tako vsaj pogajanja ne prekinila. Ti so:

1. Izvršilni odbor je pripravljen na znižanje plač, ki pa ne smejo biti manjše kot 1. 1921.

Gre samo za provizorično znižanje, ki bi omogočilo takojšnjo upostavitve dela v rudnikih.

2. Pogoji za znižanje plač v celi državi se predložijo nepristranskemu razsodišču.

3. Razsodbe tega razsodišča se morajo opirati na predloge, ki jih je podala premogovna komisija v svojem poročilu.

Ti predlogi so biti stavljeni 23. septembra. In še isti dan, ko so bili stavljeni, so jih vlada in podjetniki odklonili. — Rudarji so hoteli s temi predlogi boj le kolikor moči častno končati. Pogajanja pa se smatrajo s tem za razbita. Kaj sedaj? Vlada pre-

slovanskim klubom, ki je poleg dvajset Slovencev štel tudi enajst Hrvatov in dva Srba iz Dalmacije. In Krekov duševni proizvod je bila izjava 30. maja 1917, v kateri je zahtevala nova parlamentarna skupina na temelju državnopravnosti in v imenu pravice samoodločbe narodov zedinjenje vseh treh narodov pod habsburškim žezlom. Vseposod so Jugoslovani sprejeli majsko deklaracijo kot minimalno zahtevo in to s tako jasnim poudarkom, kakor so habsburški državni oblastniki sploh mogli misliti; in tudi Krek je smatral tam začrtani cilj le kot stopnjo in je zadnjo moč svojih dni zastavil v to, da bi jih kolikor moč goče veliko znal brati med vrsticami čitljivo misel. Na predavanjih in zborovanjih, ki so ga povedla notri doli v Dalmacijo, je iznesel geslo, da je veleizdaja hlapčevstvo ne svoboda in da je izdajalec oni, ki nasprotuje »svobodi našega naroda«.

Na poti nazaj v domovino se je ustavil pri prijatelju, župniku v Šent Janžu, težko bolan, a nikakor si ne svest smrti. V jutru 9. oktobra 1917 so ga našli na tleh v njegovi sobi — mrtvega. Globoka žalost je prevzela milijone, katerim je bil on svetel plamen v temi in tudi nasprotniki so klonili zastave pred mrtvaškim odrom tistega, ki je kot redko kdo ohranil čisto srce in neomadeževane roke in

soja položaj. Vsekakor je gotovo, da se boj nagiba h koncu. Vendar rudarji ne bodo mogli dopustiti, da bi nosili vzroke krize in njih posledice — to je stavko oni sami. Vzroki krize so mnogo globlji kot samo vprašanje rudarskih plač in delovnega časa. Glavni vzroki premogarske krize so predvsem: starinske naprave, desorganizacija te industrije in vedno naraščajoče nadomeščanje premoga z drugim kurivom. Tega gotovo niso krivi rudarji in glede zadnjega tudi podjetniki ne morejo biti odgovorni. Pač pa nosijo podjetniki popolno odgovornost za prvi dve točki.

Kako se bo ta velikanski boj, ki nima primere v evropski zgodovini, navsezadnje končal, še ni prav nič gotovo. Eno pa je gotovo, da rudarji nikakor ne bodo pustili pasti svoje organizacije, ker vidijo, da so potem na milost in nemilost izročeni podjetnikom.

NAROČNIKOM

ki nam dolgujejo naročnino za avgust in september, smo priložili danes položnice. Prosimo, da nam vsak poleg zastanka za dva meseca nakaže naročnino vsaj še za en mesec naprej. Skupno torej 15 Din. — Mnogo dela in stroškov pa nam prihrani, kdor nakaže naročnino za tri mesece naprej. — Naročnikom pa, ki nam dolgujejo naročnino več kot za dva meseca nazaj, pa smo poslali opomine in položnice v kuvertah. Te še prav posebno prosimo, da nam nemudoma nakažejo na opominu označeni znesek, da jim ne bo treba lista ustaviti.

Uprava »Pravice«.

Kongres nemške kršč. del. mladine.

V dneh 5. in 6. septembra se je vršil v Essenu, velikem industrijskem središču kongres nemške krščanske delavske mladine. Nemške krščanske strokovne organizacije so že stare in v boju preizkušene. Začutili pa so potrebo mladega delavskega naraščanja in iz te potrebe je nastala ta mladinska delavska organizacija, ki ima predvsem nalogo, da mladega fanta temeljito pripravi in usposobi, da lahko postane koristen član strokovne organizacije.

V referatih se je posebno poudarjala potreba in pomen strokovne izobražene krščanske delavske mladine. Na mladini v krščanskih strokovnih organizacijah je leželo, ona mora osigurati sedanjost in bodočnost tega gibanja. »Naša moč in stremiljenje velja napredku in pravici delavstva. Napredek ne pride sam, treba ga je priboriti. Mi na podlagi našega svetovnega nazora odklanjamo razredni boj, ki je boj radi boja samega, boj,

ki kot noben drug Jugoslovian ni postal tako ves narodov. Nazorno je izražena ta njegova notranja zveza z ljudskimi množicami v Oton Župančičevih verzih:

Bil je med nami mož kot zrno klen in zdrav; ta, kakor knjige mi, ljudi je brati znal; tako zatopil se je v tajnopis človeka našega, da je odtis njegovih najglobljih sanj užgal pekočo stigmo vanj.

Za njegovo krsto so stopali Slovenci, Hrvati in Srbi in kar ob njegovem odprtem grobu ni mogel nihče povedati, so vsi čutili: da je duša tega prvobornega segla daleč čez meje strohnele države, v katere zemlji je pokopano njegovo truplo.

Ljubljanski socialistični list »Naprej« se je tedaj z grenkobo ovekovčeval, da je tudi misel jugoslovanske demokracije šla v grob obenem s Krekom, ki je bil edini poklican, da jo izpelje; in razvoj je hitro osramotil toliko malodušje. Komaj je prvokrat vzbrstela trava na njegovi gomili, ko so se Slovenci, Hrvati in Srbi otrseli od rje razjedenih spon tujega gospodstva in volja osvobodjenega naroda je stvorila jugoslovansko državo, med katere duševnimi tvorci bo stal Janez Evangelist Krek vedno v prvi vrsti.

KONEC.

ki je v najglobljem bistvu pravica močnejšega in kateremu je sila vodilni prindip.«

Tedenske novice.

Povodnji.

V ponedeljek je strašno neurje napolnilo potoke, ki prihajajo iz Polhovca Gradca in iz Poljanske doline. Ogromne množine vode so udrele po strugi Sore in porušile vse mostove na Sori in mnogo hiš do izliva v Savo. Škoda, ki jo je povodenj prizadejala, je strašna. Povodenj je čutila tudi Ljubljana. Gradašca in Glinšca sta zalili Rožno dolino, Vič in Trnovo. Povodenj je zahtevala tudi več človeških žrtev. Tekom torka je ves dan deževalo, vsled česar so začele vode naraščati. Ljudje se vozijo s splavi, oziroma z vozovi ter skušajo reševati svoje blago, kateremu grozi nevarnost popolnega uničenja.

Blagoslovitev nove cerkve. V Sp. Šiški pri Ljubljani bodo blagoslovili prihodnjo nedeljo dne 3. oktobra novo cerkev v čast sv. Francišku. Udeleženci slovesnosti imajo ugodnost polovične vožnje.

Spomenik dr. Medvedu v Mariboru bo odkrit dne 31. oktobra. Spomenik je delo umetnika Sojca.

Vsled stekline je umrla užitarica Neža Slodnjak na Vodolah v Slov. goricah. Obgrizla jo je stekla mačka. Slodnjak so prepeljali v Pasteurjev zavod v Celje, a ko se je vrnila, je po kratki in mučni bolezn umrla.

Iz vlaka skočil. Pred kratkim je bil aretiran 28 letni Nenad Sručanovič, ki je izvršil od leta 1923. dalje celo vrsto goljufij. Ogoljufal je lahkoverne ljudi za težke tisočake. Končno ga je zgrabila roka pravice. Toda med vožnjo v vlakcu je skočil skozi okno in zopet izginil.

Izseljeniški dom. V Splitu namepravajo v najkrajšem času zgraditi velik izseljeniški dom, v katerem bodo imeli prenočišče naši izseljeniki, ki morajo čakati po več dni v Splitu na parnik na potovanje v Ameriko.

Smrt pri delu. Zidarja Josipa Pregelja iz Most pri Ljubljani, ki je bil zaposlen na neki stavbi v Šiški je zadela kap medtem, ko se je preoblačil na stavbišču v delovno obleko.

Smrtna nesreča pri kopanju vodnjaka. V Graboškem vrhu v Slov. goricah so praznili star vodnjak. Kopati so morali zelo globoko, da so prišli do vode. Ko so hoteli trije delavci zapustiti jamo, sta dva stopila v škap, navezan na vrvi, da ju potegnejo gori. Tretji delavec pa ni hotel stopiti k njima, ampak se je oprijel za rob škafa, da ga visečega pripeljejo. Ko so pa dospeli že blizu vrha, so temu vsled visenja roki otrpneli, vsled česar se je spustil in padel v globino. Pri padcu se je smrtno pobil ter v nekaj minutah umrl.

Nesreča pri delu. V Mariboru se je ponesrečil pri strugalnem stroju sodarski pomočnik Alojzij Koren. Rezilo strugalnika mu je obrezalo celo dlan desne roke.

Trčenje dveh lokomotiv. Pri železniškem mostu v Splitu sta trčili dve lokomotivi. Kurjača in strojnika so pravočasno skočili na tla in se tako rešili skoro sigurne smrti. Pri nesreči sta bili ranjeni dve osebi, lokomotivi pa sta bili težko poškodovani.

V moštu se je udušila. V Vaničici pri Splitu je padla 7 letna Josipina Malčič v sod poln mošta in se v njem zadušila.

Dva otroka zgorela v svinjaku. Neki posestnik iz Pil na Hrvatskem je odšel s konji na pašo, njegova žena pa prat v Savo. Doma je ostala samo stara mati s 6 letnim vnukom in 4 letno vnukinjo. Otroka sta neopaženo odšla iz hiše in se zaprla v svinjak, kjer sta se igrala z vžigalicami. Da ju ne bi kdo opazil, sta vrhu tega vrata dobro zaprla. Kmalu je bil ves svinjak v ognju. V zmedenosti otroka nista našla vrat in oba zgorela.

Društvo diplomiranih babic. Odbor sporoča svojim članicam, da je prejel na svojo prošnjo s strani velikega župana ljubljanske oblasti sledeči odgovor: »Na Vašo vlogo z dne 11. septembra 1926. št. 292 Vam sporočam sledeče: Ureditev plače občinskih, srezkih in okrožnih babic po

členu 106. finančnega zakona za leto 1926/27 je obvezna le v slučajih, če babica tudi dejansko nastavlja samoupravna oblastva. Kjer te predpostavke ni, ne pride v poštev predpis člena 106. finančnega zakona. Ker v tukajšnji oblasti, kolikor je tu znano, sedaj sploh ni babic, katere bi nastavljal samoupravna oblastva, jim tudi ne pripada plača in draginjska doklada po členu 106. finančnega zakona. Za velikega župana načelnik: Kremenšek m. p. To v vednost vsem onim članicam, ki so prosile za odpomoč.

Socialni vestnik.

DELAVSKE PLAČE V AMERIKI.

Po najnovejših podatkih (Revue Internationale du Travail in Information) so plače ameriških delavcev v splošnem višje kakor pa pred vojno.

V strojni industriji zaposleni delavec zasluži povprečno na uro 80 centov. V Fordovi tovarni je znašal minimalni zaslužek leta 1914. 5 dolarjev, sedaj pa 6 dolarjev na dan. 60% vseh delavcev zasluži na dan več kakor znaša minimum, strokovni delavec zasluži na dan celo do 12 dolarjev. 178.000 Fordovih delavcev zasluži dnevno povprečno 7.4 dolarje. V jeklarnah zasluži delavec povprečno 2000 dolarjev na leto, ali na dan 7 dolarjev, rudar v nekaterih rudokopih pa 10 dolarjev na dan.

Stavbinski delavci imajo pa še boljše plače kakor tovarniški. Navadni delavec zasluži na dan od 7.5—8 dolarjev; pleskar 10 dolarjev; električar ali monter 12 dolarjev; zidar od 12—14 dolarjev.

8 urni delovni čas ni obligatoren. Često se dela na dan več kakor 8 ur. V tem slučaju je pa na dan 8 urni čas odškodovan z dvojno plačo.

Da bi mogli dobiti jasno sliko o gospodarskem položaju ameriškega delavca, bi morali poznati tudi njihove izdatke. Primerjave v tem oziru še ne moremo izvršiti, ker nam manjkajo tozadevni podatki. Vsekakor je položaj ameriškega delavca v splošnem veliko boljši kakor pa položaj delavca v Evropi ali pa celo v Aziji.

Problem soodločevanja delavcev v obratih.

Cilj strokovnih organizacij je in mora biti, da zasigurajo stalno in dovolj plačano delo svojim članom. Pri sedanjem kapitalističnem načinu gospodarstva pa je to onemogočeno. Duh sodobnega gospodarstva je egoizem. Egoizem pa ne pozna usmiljenosti, ne pozna nobenih obveznosti do splošnosti. Vsled tega pusti v bedi in pomanjkanju na tisoče delavstva. Delež kapitalista na čistem dobičku ne sme pasti.

Jasno je, in to že čutimo v zraku, da mora priti izprememba — sicer izbruhne vulkan, ki ob popolnoma sesul družbo in dežele.

Novega duha v gospodarstvu morejo prinesiti le nove, čile, neizkvarjene sile. Zgodovina je pokazala, da ne zadostuje za prosep gospodarstva in za dobrobit celokupne družbe le kapital. Sta dva važna činitelja v gospodarstvu. Ker sta pa pretargala vse vezi z družbo, v prvi vrsti pa z moralno, kakršno uči cerkev, sta prinesla svetu neizmerno gorja, čigar konec še ni na vidiku.

H kapitalu in podjetniku mora priti še tretji činitelj, ki bo odločilno posegel v sistem sedanjega gospodarstva. Ta tretji činitelj je delavec.

Več potov je do tega cilja.

Marksisti zahtevajo socializacijo. Razlastitev vseh produkcijskih polj ter jih postaviti pod kontrolo splošnosti. Ne rečemo, da ne bi bil idealen ta način rešitve gospodarskega vprašanja. Toda napoti sta predvsem dve zapreki. Dokazati bi se moralo, da ni zasebna lastnina upravičena. Cerkev pa zasebne lastnine ne zanika, ampak potrjuje. Obsoja pa čezmerno zasebno lastnino, tako lastnino, ki je v kvar splošnosti. Torej socializacija bi morala biti v skladu s pravico. Marksisti

stična socializacija bi imela uspeh in blagoslov za splošnost, če bi jo upravljala in vodila družba, ki bi bila usposobljena za tako težko in visoko nalogo. Pa prerešajmo sedanjo družbo. Polna egoizma, strasti, brezverstva, nezvestobe, breznačajnosti in sovraštva. Socializacija po tej družbi bi pomenila povečanje zla.

Pa delavstvo mora iskati pota, da pride do odločilnega sodelovanja v gospodarstvu. Zgodovina ga kliče.

V sedanjih razmerah more priti do soodločevanja le na ta način, če je v posesti delnic odnosno deležev raznih podjetij, da more na skupščinah akcionarjev uveljaviti svoja načela. Ta pot je sicer dolgotrajna, pa sigurna, ker obenem uvaja delavca stopnjema v popolnoma nov svet.

Toda da bi nakupovali delnice posamezni delavci, tudi ne bi vidilo do cilja. Poedinim delavcem manjka potrebnega kapitala, pa tudi če bi ga imeli, se ne bi mogli uveljavljati v zboru kapitalistov, ker večji del nimajo niti trgovske, niti tehnične, niti upravne izobrazbe. V poštev bi prišlo torej le delavstvo kot organizirana enota. To je pa mogoče. Naj sledi zgled. Z opisanim načinom udejstvovanja v raznih podjetjih so že pričele krščanske strokovne organizacije v Belgiji. Okrajna zveza v Lüttechu je osnovala edino v ta namen zadrugo. Član te zadruge more postati vsak delavec, kateri vzame in plača letno najmanj 1 delež po 25 belgijskih frankov. Zadruga pa nakupuje akcije raznih industrijskih obratov ter pride na ta način do polnopravnega soodločevanja v teh podjetjih.

Kakor že omenjeno ta zadruga se peča edino le z nakupom, prodajo in z izmenjavo raznih javnih vrednostnih papirjev, kakor tudi papirjev za trgovino in industrijo. Zadruga jamči le do višine svojega združenega kapitala zadrugniki pa le do višine vplačanih deležev.

Delavec pa more v smislu člena 9. združenih pravil postati član te zadruge pod sledečimi pogoji:

1. Mora biti član krščanske strokovne organizacije ali pa kake strokovne organizacije, ki je priključena krščanski strokovni organizaciji;

2. mora biti sprejet od upravnega odbora;

3. mora plačati najmanj 1 delež v znesku 25 belgijskih frankov. Čisti dobiček se razdeli: 10% v rezervni sklad in amortizacijo deležev. Polnovplačani deleži dobe 5% dividendo, 75% ostanka se vpiše v dobro združenikov za nakup novih akcij, 25% se pa stavi na razpologo upravnemu svetu v svrhu agitacije.

Vpisana zadruga je izzvala med delavstvom veliko navdušenje in v provinci Lütlich je zadruga imejteljica številnih akcij v raznih podjetjih.

Kaj pravi k temu kapitalistični svet?

Po poročilu zastopnika zadruge Pavla Dessarta, ki je tudi jurističen svetovalec krščanskih strokovnih organizacij, je izzval njegov nastop v skupščini akcionarjev nekega kovinarskega podjetja, ko je namreč izjavil, da nastopa v imenu delavstva, naravnost revolucionarno senzacija. Toda prodril je.

Marsikdo se bo vprašal, kaj pa če ne bodo hoteli kapitalisti prodati akcij takim delavskim zadrugam. Take dvomljivce potolažimo z dejstvom, da prihajajo kapitalisti v vedno večje stiske, deloma vsled denarnih kriz deloma pa vsled zahtev delavskih strokovnih organizacij. To je najmanjša skrb. Večja skrb je to, kako bi spravilo delavstvo čim več razpoložljivega kapitala in kako bi zbralo čim več sposobnih ljudi v svoj krog, da ga bodo zastopali na zunaj.

Korak in uspeh Okrajne zveze krščanskih strokovnih organizacij je važen, in sicer tako važen, da se bo moralo tudi slovensko delavstvo v dolednem času pečati s tem vprašanjem.

Dopisi.

Tržič. V četrtek, 23. t. m., je bilo odpuščeno vse delavstvo usnjarske tovarne Karel B. Mally. Tovarna je doslej dajala tudi malenkostne podpore svojim onemoglim delavcem. Sedaj so se tudi te podpore ukinile in se je beda v Tržiču zopet povečala, seveda na račun delavstva. — V čevljarški tovarni Mally & Demberger na različne načine šikanira delavstvo mojster g. Apelmann. Posebno rad pa kriči nad starimi delavci, kateri si seveda ne znajo in ne morejo pomagati. Vsled tega je skupina SZTD v Tržiču pismeno obvestila tvrdko. Ako to šikaniranje imenovanega mojstra ne preneha, bomo izvajali konsekvence in ne bomo preje odnehali, da se delavstvu krivica poravna. Pripomenjeno bodi, da je za to mesto dovolj sposobnih domačinov in ni treba trpeti delavstvu šikaniranje od inozemca. — Za I. kongres SZTD se razvijajo vse priprave v polnem redu. — V četrtek, 23. t. m., zvečer smo imeli v Tržiču dr. Korošca. Vršil se je sestanek naših somišljenikov, katerih se je udeležilo nad 200. Govoril je tudi poslanec J. Brodar. Pri vseh navzočih je vladalo najboljšo razpoloženje.

Jesenice. Pretekli teden so pokopali na kamniškem pokopališču za Jesenice neprecenljivega moža, duhovnega svetnika in župnika v pok. Avguščina Šinkovca. Časi, ko je bil blagi pokojnik župnik na Jesenicah, so bili burni in v pokojniku so dobile Jesenice res celega moža, ki je znal v delavstvu vzbuditi smisel društvenega življenja. Na eni strani je bila borba z prikritim liberalizmom, ki se je hotel vgnezditi med širše sloje, na drugi strani pa s početki poskušnje marksističnega socializma v industrijskih krogih, ki je očito paktiral z liberalci. Delavstvo pa je ubogalo pokojnika, šlo na delo in ustanovilo svoje delavsko društvo, kojega sadovi so danes neprecenljivi. Društvo je imelo svojo žalno sejo in poslalo deputacijo na pogreb. Služile so se naše zadušnice in druge pobožnosti za pokojnikom. Našemu nepozabnemu društvu ustanovitelju naj podeli Bog večno plačilo!

Jesenice. Preteklo nedeljo se je vršila na Jesenicah procesija svetelne pobožnosti, katera je bila nad vse lepo obiskana. Posebno možje so bili častno zastopani, kar znači, da Jesenice dobivajo počasi drugo luč kot po preobratu. Takrat smo videli veličastne protestne manifestacije v socialistični luči, a pokazalo se je, da ni bilo potrebne globoke notranje prenovitve. Danes prehajamo v dobo, da delovno ljudstvo rabi to prenovitev in gre po potih verske prenovitve. Le tako naprej.

Krekova mladina.

Občni zbor »Krekove mladine«. V nedeljo se je vršil v »Akademiškem domu« V. redni občni zbor »Krekove mladine«, centrala Ljubljana, katerega so se po svojih delegatih udeležile skoro vse podružnice. Občni zbor je imel priliko pozdraviti v svoji sredi tudi dr. Gosarja in Jožeta Gostinčarja ter dr. Puntarja. — Občni zbor je po poročilih blagajnika, tajnika in predsednika odobril delovanje centralne v preteklem poslovnem letu ter dal po nadzorstvu staremu odboru absolutorij. Novi odbor, ki ga je izvo-

lil občni zbor, po svoji sestavi garantira, da bo »Krekova mladina« tudi v bodoče napredovala in rastla. S »Krekovo socialno šolo« si je organizacija zasnovala načrt svojega kulturno-prosvetnega in obenem organizatorično-tehničnega dela v bližnji bodočnosti. Po sprejetju praktičnih predlogov in po sklepu, da ostane organizacija absolutno enotna, se je občni zbor, ki je trajal tri ure zaključil.

Iz centrale. Podružnice! V kratkem prejmete okrožnico s sklepi občnega zbora in imeni odbornikov, izvoljenih na občnem zboru.

»Krekova mladina« Ljubljana priredi v nedeljo 3. oktobra v Ljudskem domu, Streliška ulica 12, narodno igro v 3 dejanjih »Mrak«. Ker je čisti dobiček namenjen za arhiv pevskega odseka, vabimo nam naklonjeno občinstvo. Začetek točno ob pol 8, konec ob 10. — Odbor.

Sv. Miklavž. Po delu naše podružnice moramo brez samohvale reči, da se je podružnica res prizadevala vršiti svoj program, da tako dvigne viničarsko mladino v vsakem oziru. Vedno smo se zavedali, da je naša naloga vzgoja dobrih članov naši strokovni organizaciji, katero vsi viničarji danes krvavo potrebujejo. Ako se v zadnjem času nekateri spotikajo nad našim delom, nas to nič ne moti! Samo to povemo tistim nekaterim, da za viničarsko mladino nimajo zmisla — to pa zato, ker ga nočejo imeti. O potrebi »Krekove mladine« se ne bomo prepirali, branili pa jo bomo do najhujšega! Mi gremo po začrtani poti naprej ne oziraje se ne na desno in levo! — Zavedni Krekovi.

Krekova mladina v Ljutomeru. Ženski odsek naše Krekove mladine je imel zadnjo nedeljo enodneven pouk o vkuhanju sadja. Pouk se je vršil pri gospej T. Allgayer. Vse udeležence so bile prav zadovoljne z izidom, posebno še radi velikodušnosti gori imenovane gospe, za kar se ji vsaka posebej iskreno zahvaljuje. Želeti bi bilo, da se taki in podobni tečaji vrše večkrat.

Za žene in dekleta.

Kako varčuj s petrolejem in kako napraviš, da gori kljub varčevanju s svetlejšim plamenom? Če hočeš, da ti pogori kolikor najmanj petroleja in da postane kljub temu plamen svetiljke svetlejši, primešaj vsakemu litru petroleja štiri grame terpentinovga olja in dva grama kafe. Kdor misli, da bo veliko prihranil na petroleju, da bo stenj (taht) samo malo privil, je v veliki zmoti. S tem bo kvečjemu okužil zrak.

Kadar gori razlit petrolej, pomni, da je mleko edino sredstvo, ki goreči petrolej res pogasi. Če pa nimaš pri roki mleka, je dober tudi pepel, s katerim posuj ogenj. Če si pa nesel pepel že v pepelnik, potem zgrabi kako večjo volneno cunjo in zaduši z njo goreči petrolej s tem, da ga s cunjo hitro pokriješ.

Kako zboljšaš petrolej? Da popraviš petrolej in da bolje gori, vrzi v svetiljko žlico soli. S tem se petrolej očiščuje in gori z jasnejšim plamenom. Ista sol ostane lahko celo leto v svetiljki. Lahko tudi prideneš kafe, zmešane z naftalinom.

Kje naj bo petrolej? Petroleju solnčni žarki škodujejo, ker ga razkrajajo, hrani ga torej na temnem kraju.

Kako upihneš petrolejko? Kadar hočeš upihnuti petrolejko, odvij stenj, drži dlan ob odprtini cilindra zgoraj in pihni vedno v dlan in nikdar ne v plamen.

Petrolejka gori slabo. Kaj je neki temu vzrok? Največkrat zamašene spodnje luknjice, skozi katere prihaja zrak. Vzemi lasnico in osnaži zamašene luknjice.

Razno.

Dvojčka. V mestu Sudansea na Angleškem živita dvojčka Ivan in Richard Weber, ki sta bila rojena 7. junija 1851. Kot dvanajstletna sta oba en dan vstopila k mojstru kot železolarja, kjer sta vse življenje drug poleg drugega vlivala modele in drugo ter šele pred kratkim odšla oba hkratu v pokoj. Poročila sta se oba en dan in sta oba očeta desetih otrok. Richard ima sedem deklet in tri fante, Ivan pa sedem fantov in tri dekleta.

Ziv pokopan. V slovaški vasi Turije je umrl pastir Ivan Sovre. Naslednji dan so pastirja pokopali. Ko so spuščali krsto v grob, so začuli iz groba naenkrat obupne klice. Takoj nato se je odprl pokrov krste, iz katere se je dvignil pastir Sovre. Navzočih se je polastila silna panika. V divjem begu so se razpršili na vse strani. Pastir je splezal iz groba ter se podal domov, kjer se je oddahnil od prestanega strahu, nato se pa pošteno okrepcal.

Eksplozijska nesreča v Parizu. V nekem zavodu za avtogeno varjenje železa v Parizu se je pripetila eksplozijska katastrofa, ki je zahtevala tri človeške žrtve. Zračni pritisk je vrgel namreč tri delavce s tako silo na ulico, da so obležali na mestu mrtvi. Trije drugi so odnesli težke poškodbe, sedmi pa je ostal po čudnem naključju popolnoma nepoškodovan.

Parnik se je potopil v bengalskem zalivu, na katerem se je nahajalo okoli 200 oseb, med njimi mnogo žensk in otrok. 170 oseb je utonilo, 25 jih je pa rešil neki angleški parnik.

Preprečena velika nesreča. Štirje ljudskošolski učenci so poizkusili napad na popoldanski vlak Kamenz-Königszell, ki bi imel strašne posledice, da ni bil pravočasno razkrit. Frkovi so položili na tračnice veliko klado za zaviranje vlakov. Tik predno je pridrvel vlak, je opazil klado načelnik bližnje postaje ter jo dal odstraniti.

Nenadna sreča siromašne perice. Pred dvajsetimi leti je izginil iz mesta Szolnoka na Madjarskem delavec Ivan Ternek, zapustil svojo ženo in otroke ter pobegnil v Ameriko. Dvajset let ni dobila njegova družina od njega nikakega glasu niti podpore. Te dni pa je obvestil ameriški konzulat v Budimpešti Ternekovo ženo, da je njen mož umrl in da jo je določil v oporoki dedičem svojega imetja. Siromašna žena, ki je preživljala svojo družino s pranjem, bo v kratkem prevzela zapuščino, ki znaša 30 milijonov dinarjev.

Za kratek čas.

Huda rotitev. Jud: »Jaz bi želel, da bi ti imel tisoč dežel, v slehri deželi tisoč mest, v vsakem mestu tisoč ulic, v vsaki ulici tisoč hiš, v vsaki hiši tisoč sob, v vsaki sobi tisoč postelj, in bi moral ležati v vsaki postelji tisoč let in da bi te ves čas zobje boleli!«

Pri zdravniku. Zdravnik: »Gospa, kakor je videti, so vam toplice precej pomagale!« — Gospa: »Res vsako leto je malo bolje; če pojde tako naprej, bom ravno popolnoma zdrava, ko bo treba umreti!«

Čuden dokaz. Boštjan: »Jaz sem prepričan, da ženske najbolj lažejo. Moja na primer skoraj vsaki večer pravi, da pridem kmalu domov, — pa nobenkrat ni res!«

Čim višja je vsota tvojega zakupila, tem bolj si vesela. Zakaj? Zato, ker dobiš vsakega pol leta tem višji 3% popust (dividendo).

To pa le, če nabavljaš vse svoje potrebščine v poslovalnicah

I. delavskega konzumnega društva v Ljubljani.

Člani! Članice! Ne strašite se par korakov oddaljenosti!